

МІНІСТЕРСТВО КУЛЬТУРИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ КЕРІВНИХ КАДРІВ КУЛЬТУРИ І МИСТЕЦТВ

СУХИНА ОЛЬГА ВОЛОДИМИРІВНА

УДК 111.11:7.038.6:008

**РЕФЛЕКСІЯ ЛЮДСЬКОЇ БУТТЄВОСТІ
У ПОСТМОДЕРНІЙ КУЛЬТУРІ**

26.00.01 — теорія та історія культури

АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата культурології

Київ–2017

Дисертацією є рукопис.

Роботу виконано на кафедрі культурології та культурно-мистецьких проектів Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв.

Науковий керівник: доктор культурології, професор
Герчанівська Поліна Евальдівна,
Національна академія керівних кадрів
культури і мистецтв, завідувач кафедри
культурології та культурно-мистецьких проектів

Офіційні опоненти: доктор культурології, професор
Сабадаш Юлія Сергіївна,
Маріупольський державний університет,
професор кафедри культурології та
інформаційної діяльності

кандидат культурології, доцент
Щокина Олена Петрівна,
Одеський національний політехнічний
університет, доцент кафедри культурології
та мистецтвознавства

Захист відбудеться *11 травня 2017 р. о 12* годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 26.850.01 у Національній академії керівних кадрів культури і мистецтв за адресою: 01015, м. Київ, вул. Лаврська, 9, корпус 15.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв за адресою: 01015, м. Київ, вул. Лаврська, 9, корпус 11.

Автореферат розіслано 7 квітня 2017 р.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради,
кандидат мистецтвознавства, доцент

О. Л. Зосім

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми дослідження. Парадоксальною характеристикою сучасного простору людської буттєвості є руйнація самого буття як категорії класичної онтології. Деонтологізація позначається симулятивністю, плінністю, дифузністю, інтенціями кризи ідентичності і спустошення смислів. Починаючи з новоонтологічних побудов М. Гайдеггера, котрий створив фундаментальну онтологію як феноменологію людського існування, «екзистенційний аналіз Dasein», тим самим легітимізувавши внутрішній світ людини у площині переживання нею смислу власного буття та виправданості особистісної присутності у світі, говоримо про радикальний поворот у тогочасних світоглядних пошуках. Ще більш радикальною у цьому плані є позиція постмодернізму, концептуальною основою якого постає постструктуралізм, який у межах теорії інтертекстуальності і деконструкції оголосив радикальну «смерть суб'єкта» у формі нівеляції постаті автора. При цьому слід розрізняти постмодерн як сумарне позначення темпоральної культурної ситуації і постмодернізм як її теоретичну рефлексію. У дискурсі постмодернізму найбільш адекватним є застосування категорії не «буття», а саме «буттєвість» для маркування процесуальності існування, його плінності, розмивання суб'єктивності, розсіяної всередині мови і детермінованої тілесними бажаннями і трансгресивними станами.

Постмодерна ситуація буттєвості усе більшою мірою опосередковується соціокультурними вимірами і практично не існує поза їх контекстом, що передбачає свободу візуально-емоційних переінтерпретацій. Вони фіксуються у поняттях «рідина сучасність» (З. Бауман), «епоха симуляції» (Ж. Бодрійяр), «суспільство видовищ» (Г. Дебор), «прозоре суспільство» (Дж. Ваттімо), «ера порожнечі» (Ж. Липовецькі) «недостовірність самотнього буття» (Ж. Батай), «метафізична самотність» (М. Мамардашвілі), «гігантомахія довкола порожнечі» (Дж. Агамбен) та ін.

Вихід із культурної кризи постмодерну вбачається у деконструкції буттєвих сенсів існування через відродження модерну на новому витку культурологічної рефлексії у формі неомодерну. Неомодерн апелює до постмодерної рефлексії як трансформативної моделі використання модерних наративів. Таким чином актуалізується експлікація класичних категорій буттєвості, свідомості, суб'єктивності у дискурсі постсучасності.

Формами рефлексії сучасного стану культури постають скепсис, іронія, текстуальність, які спроможні не тільки описати ситуацію культури постмодерну, але й обумовлюють розширення концептуальної бази культурологічного дискурсу в цілому, побудованого на принципах плюралізму, децентрації, еkleктизму.

Криза постмодерну, в якій опинилась європейська культура наприкінці ХХ — на початку ХХІ ст., актуалізувала проблему культурологічного переосмислення людської буттєвості, що зумовило вибір теми дослідження: «Рефлексія людської буттєвості у постмодерній культурі».

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертацію виконано на кафедрі культурології та культурно-мистецьких проектів Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв відповідно до тематичного плану науково-дослідницької діяльності вказаного навчального закладу. Дослідження є частиною теми «Актуальні проблеми культурології: теорія та історія культури». Реєстраційний номер 0115U001572. Тему наукового дослідження затверджено на засіданні Вченої ради академії (протокол № 4 від 27 квітня 2012 р.).

Мета дослідження полягає у здійсненні культурологічної експлікації модерної категорії буттєвості у рефлексії постмодернізму.

Завдання дослідження:

- 1) висвітлити концептуальне поле постмодерну у контексті сучасної культурологічної думки;
- 2) осмислити особливості людської буттєвості у постмодерністському дискурсі;
- 3) експлікувати скепсис як форму культурної саморефлексії та компенсаторного механізму функціонування культурного світу;
- 4) віднайти мотиваційне підґрунтя радикалізації ігрової світонастанови як стратегії культурологічного пошуку;
- 5) розкрити феномен імплузії культури у симулятивних вимірах постмодерну;
- 6) реконструювати і проаналізувати постмодерністський досвід суб'єкта та розкрити головні моделі його трансформації.

Об'єкт дослідження — людська буттєвість як соціокультурний феномен.

Предмет дослідження — рефлексія змісту і форм людської буттєвості в культурі постмодерну.

Методи дослідження ґрунтуються на фундаментальних принципах культурологічного аналізу, який інтегрує методи наукового пізнання філософії, соціології, історії, психології, релігієзнавства, мистецтвознавства, етнографії, антропології тощо. Концептуальним методологічним ядром дослідження є *герменевтичний метод*, який забезпечує інтерпретацію постмодерну з позиції вияву й передачі смислових структур людського буття. Також важливим є *феноменологічний метод*, за допомогою якого здійснюється аналіз постмодерністських стратегій: «шизоаналіз» Ж. Дельоза і Ф. Гваттарі, «подвійне кодування» Ч. Дженкса, «іронічний код» Р. Барта, «метарозповідь», «зношування маски» та «пастиш» Ф. Джеймісона, «метамовна гра» У. Еко, «ліберальний іронізм» Р. Рорті, «гра знаками соціальності поза межами

соціальності» у М. Бланшо, «політична технологія тіла» М. Фуко, «символічний обмін» Ж. Бодрійяра, «граматологія» Ж. Дерріда. В ролі методологічного інструментарію постмодерного філософування використані також метафоризація та гіперболізація.

Для експлікації концептуальних підходів постмодерного філософування на перетині філософії, літератури, лінгвістики, психоаналізу, соціології, антропології застосовується *компаративний метод* аналізу. *Історико-культурний метод* став основою для аналізу динаміки культурно-історичних процесів на засадах принципів об'єктивності, історизму, діалогічності та плюралізму.

Теоретична база дослідження.

Зважаючи на те, що рефлексивна площина сучасної культури виразно апелює до естетичного досвіду постмодернізму, теоретико-методологічну основу дисертаційного дослідження склали філософські та культурологічні праці Р. Барта, Ж. Бодрійяра, Ф. Гваттарі, Ф. Джеймісона, Ч. Дженкса, Ж. Дельоза, Ж. Дерріда, У. Еко, П. Козловські, Ю. Крістевої, Ж-Ф. Ліотара, Л. Фідлера, у яких постмодернізм набув свого теоретичного оформлення.

До аналізу залучено також тексти В. Діанової, І. Ільїна, А. Костикової, В. Халіпова. Постмодерністська культурологічна площина стала предметом дослідження М. Афасіжева, Л. Бичкової, В. Бичкова, Н. Маньковської, а також українських науковців Є. Більченко, П. Герчанівської, Т. Гундорової, Т. Гуменюк, Н. Жукової, А. Залужної, В. Карпенка, В. Личковаха, О. Маламури, Г. Меднікової, Л. Мізіної, О. Наконечної, О. Оніщенко, В. Пахаренка, Я. Поліщука, Ю. Сабадаш, В. Сіверса, Л. Стародубцевої, М. Черниш, які значною мірою сприяли залученню постмодерністського європейського досвіду у вітчизняну інтелектуальну практику.

Культурною домінантою постмодерної буттєвості у нашому дослідженні є поняття повсякденності, що розглядається крізь призму аналітичного дискурсу Б. Вальденфельса, котрий, на протигагу феноменологічній соціології А. Шюца, вважає світ повсякденності тільки однією із форм репрезентації культури. Таким чином, реалізується настанова на потенційну безкінечність реалізації культурних можливостей. Дослідження меж «оповсякденювання» та «подолання повсякденності» у Б. Вальденфельса приводить нас до поняття трансгресії, яке у постмодерністській теоретичній думці є одним із ключових і фіксує феномен переходу непрохідної межі і передусім межі між можливим і неможливим, що дає змогу подолати лінійність і, здійснивши стрибок у невідоме ймовірне, вийти за межі можливого. Його уводять у філософський і культурологічний обіг М. Фуко та М. Бланшо. Модель повсякденності у постмодернізмі постулюється у формі відкритої системи, що має ризомний характер і може розгортатися у несподіваних ракурсах.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у тому, що вперше у культурологічному просторі здійснено спробу парадигмальної експлікації рефлексії людської буттєвості у постмодерному вимірі, головними рисами якої стають аксіологічний плюралізм, тілесність, гедонізм, поверхово-чуттєве ставлення до світу, серійність та ретрансляція. У цьому контексті постмодерністська реальність постає реальністю тексту, що утримує у собі значний обсяг інформації, заступаючи собою все і являючи нескінченний образ кінечного світу.

Вперше:

– здійснено культурологічну експлікацію класичної категорії буттєвості у складі постмодерної рефлексії, яка тлумачиться у якості носія позитивного етико-онтологічного потенціалу;

– доведено, що постмодерна модель ідентичності особистості («смерть автора», «серійне Я», «шизоїд») являє собою не руйнацію суб'єктності як такої, а лише деконструкцію її модерної іпостасі (Cogito) — при одночасному трансцендентному прориві до архетипних глибин людської самості («анти-Едіп», «тіло», «мова»).

Набули подальшого розвитку:

– дослідження простору тотального взаємопроникнення сучасних реалій та практик людської буттєвості, включаючи усі її варіанти, що винесені на орбіту постмодерного дискурсу суспільством споживання;

– культурні засади ігрової домінанти постмодернізму; виявлено її специфікацію, аргументовано думку про те, що для вивчення соціальних стратегій ідентифікації суб'єкта використовується поняття маски, яке найадекватніше передає ситуацію постмодерного світопочування і є виявом трансгресивного способу існування людини у суспільстві видовищ;

– явище трансгресивного нігілізму, що є симптомом кризи епохи постмодерну і призводить до деонтологізації культурного світу, який існує в іпостасях пустелі Реального, ери порожнечі, травматичної дійсності, трансгресивної реальності, ефекту реальності тощо; в його основу покладено фундаментальне положення постмодерністської філософії про світ як текст;

– дослідження особистості у контексті шизоаналізу мистецтва, що є результатом радикальної деконструкції фрейдизму Ж. Дельоза та Ф. Гваттарі, у зв'язку з чим було проголошено потребу вироблення нової картографії і нових моделей виробництва суб'єктивності, що існує в статусі індивіда, номадичної сингулярності і перебуває у пошуках власної достовірності.

Конкретизовано і доповнено:

– специфіку існування скептичної світонастанови у сучасній постмодерній культурі, яка репрезентована поняттями «іронічного коду» Р. Барта, «подвійного кодування» Ч. Дженкса, «метарозповіді», «зношування маски» та «пастишу» Ф. Джеймісона, «метамовної гри» У. Еко, «ліберального

іронізму» Р. Рорті, самопародіювання І. Гассана, гри знаками соціальності поза межами соціальності у М. Бланшо, які допомагають виявити радикальні розриви у сфері смислу та висвітлити з нових позицій наявні соціокультурні зміни;

– культурологічні підходи щодо експлікації суб'єктивності у постмодерному просторі; стверджено думку про те, що вона неодмінно пов'язана зі свавіллям культурного несвідомого, втратою центру, грою уяви, яка стає законом пульсуючого бажання, процесом розрізнення знаків і знакових структур.

Практичне значення одержаних результатів. Запропонований матеріал дисертації має концептуальне значення для поглиблення сутнісного змісту культури. Матеріали дослідження можуть бути використані в академічних курсах теорії та історії культури, етики, естетики, філософії та історії філософії, а також для спецкурсів з проблем людини та постнекласичної естетики.

Апробація результатів дослідження. Основні положення та висновки дисертаційної роботи апробовані у виступах на наукових конференціях, семінарах та круглих столах, зокрема: Міжнародна наукова конференція «Культурологія та соціальні комунікації: інноваційні стратегії розвитку» (Харків, 2012); II Всеукраїнська науково-практична конференція «Сучасні проблеми гуманітаристики: світоглядні пошуки, комунікативні та педагогічні стратегії» (Рівне, 2012); Науково-теоретична конференція, присвячена пам'яті видатного українського вченого, доктора філософських наук, професора О. М. Семашка (Київ, 2013); Науково-теоретична конференція «Якість вищої освіти: українська національна система та європейські практики» (Київ, 2013); «IV російський міжнародний культурологічний конгрес «Особистість у просторі культури» (Санкт-Петербург, 2013); Науково-практична конференція, присвячена 200-літтю від дня народження Тараса Шевченка «Феномен Тараса Шевченка: лінгвістичний, історичний і мистецтвознавчий аспекти». (Київ, 2014); II міжнародна науково-практична конференція «Документ, мова, соціум: теорія та практика» (Київ, 2014).

Публікації. Основні положення та висновки дисертації викладено у 12 одноосібних публікаціях, з яких: 4 — статті у наукових фахових виданнях України, 1 — стаття у науковому періодичному іноземному виданні, 7 — тези у збірниках матеріалів конференцій.

Структура дисертації. Робота складається зі вступу, 3 розділів (8 підрозділів), висновків, списку використаних джерел із 259 найменувань. Повний обсяг дисертації — 191 сторінка, основний обсяг — 167 сторінок.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У **вступі** висвітлено авторське бачення актуальності теми дослідження і сучасного стану її вивчення, визначено його об'єкт, предмет, мету, завдання, методологічні принципи аналізу, розкрито структуру, наукову новизну, теоретичне і практичне значення одержаних результатів. Наведено апробації та кількість публікацій за темою дослідження.

Перший розділ «Художньо-філософський дискурс у становленні культури постмодерну» складається із трьох підрозділів і присвячений висвітленню концептуального поля постмодерну у контексті сучасної філософської рефлексії.

У **підрозділі 1.1 «Постмодерн як феномен сучасної культури»** аргументовано думку про те, що постмодерне світовідчуття, будучи плюралістичним і гетерогенним, охоплює собою не тільки економіку, політику та культуру, а й окремих суб'єктів. Доведено, що постмодернізм є філософською рефлексією культури постмодерну, що відтворює радикальну зміну людського світу, самої світонастанови, світосприймання, формування нової культурної реальності, що отримала статус гіперреальності, у контексті якої світ — це тільки свідомість у світі, яка взаємодіє з іншими і через них формує власне Я. У дисертації підкреслено генеалогічну спорідненість постмодернізму із філософією постструктуралізму, основні процедури якої, зокрема, децентрація, деконструкція, детериторизація, стали основоположними для обґрунтування нового типу мислення. Розвиваючи уявлення про суб'єктивність як лінгвістичний продукт, особистість як літературну умовність, експлікуючи теорію соціального тексту і контексту культури, манери письма, постструктуралізм задає нові його параметри, пов'язані зі знаком, символом, уявою та дебіологізацією фрейдизму. Водночас значну увагу у дослідженні приділено інтерпретаційній канві поняття постмодерн, поставлено акцент на його суперечності та неоднозначності та зміщенні усіх смислових акцентів у площину нового всеохопного універсалізму.

У **підрозділі 1.2 «Деонтологізація культури: постмодерний дискурс»** обґрунтовується думка про надто стрімку втрату зв'язку сучасного світу культури із буттям, міграцію із світу реального у світ інформаційно-віртуальний, розмивання меж між реальним та неіснуючим. Замість онтології присутності пропонується плюральна онтологія, що знаходить своє вираження у поняттях «складки» (Ж. Дельоз), «сліду» (Ж. Дерріда), «симулякра» (Ж. Бодрійяр) та ін. Підкреслено, що постмодернізм пропонує такий варіант постановки проблеми, відповідно до якого реальність конституюється як текст, у якого більше немає меж, так само немає нічого «зовнішнього» щодо нього, причому до уваги беруться не тільки вербальні тексти, а й тексти живопису, архітектури, кінематографу і навіть довербальні

структури. Наголошено, що, згідно з пошуками постструктуралістів, думка не може бути систематичним вченням про те, що є, а відтак, вона не може бути онтологією.

Підкреслено, що втрату легітимації власної всезагальності розуму найбільшою мірою засвідчує деконструкція таких бінарних опозицій, як: стабільність — мінливість; розум — чуттєвість; раціональність — ірраціональність, а деконструктивістська робота із текстами є виразною атакою на «метафізику присутності». Постулюючи принципову неможливість змістової експлікації буття, деконструкція являє собою його всеохопну негацію. Вона вважає за доцільне провести демаркацію світу на світ буття як присутності (світ *presence*) і світ людського існування (світ *differance* — як світ абсолютного щезання, світ без основи, що фіксується процедурами «стирання» буття і ліквідацією будь-яких ознак присутності людини). Усі тексти культури внаслідок деконструкції складають суцільний простір перенесення значень, де один текст прищеплюється іншому, де маємо безперервний процес витлумачення одного тексту з допомогою іншого так, що кожен втрачає тотожність собі, демонструючи таким чином опір мови будь-якому метафізичному проекту.

Невипадково процедура деконструювання завершується етапом «означування», що передбачає привнесення у текст нового, часто абсолютно протилежного змісту. Апелюючи до філософського розмислу Ж. Дерріда, доводиться, що шляхом деконструкції поняття розхитують смисл, вкарбований метафізичним дискурсом, і щоб з ним розминутися і від нього відхилитися, обумовлюють його ковзання. Стверджено, що шляхом текстуальної інтерпретації генерується смислова множинність реальності, наслідком чого є варіативність її іпостасей: пустеля Реального, ера порожнечі, травматична дійсність, трансгресивна реальність, ефект реальності тощо.

Досліджений у роботі досвід трансгресії дозволяє зробити висновок про те, що вона відкриває світ справжності без референціальності, а це, урешті, обертається пустелею Реального. Буття, поставлене на конвеєр мас-медійного виробництва, так само втрачає свій онтологічний статус, у зв'язку з чим сьогодні надзвичайно важливим є формування належної рефлексивної культури із залученням досвіду традиції.

Підрозділ 1.3 «Культурологічний вимір повсякденності у постсучасному світі» звернений до проблеми співвідношення буттєвості присутності і/або відсутності суб'єкта. Виявити присутність у відсутньому допомагає категорія повсякденності, ознаками якої є естетизація, стереотипність, інтерсуб'єктивність, циклічність, консерватизм, часова і просторова визначеність, специфіка комунікації тощо. Підкреслено думку про те, що вчення Б. Вальденфельса про повсякденність як плавильний тигель або фермент, що перетворює усе неосвоєне і непізнане у близьке і рідне,

забезпечуючи таким чином стабільність і цілісність людського світу, репрезентує повсякденність як динамічну сферу, у якій людина переступає звичний стандартизований порядок світу і виходить назустріч незнаному. На противагу таким формам людського буття, як мистецтво, наука, література, світ повсякденності має своїм опертям тілесно-предметне переживання дійсності.

Доведено, що естетизація повсякденності є загальною культурною тенденцією постмодерну і результатом «зміни культурних парадигм». Вона есплікується у просторі тотального взаємопроникнення соціокультурних реалій та розмаїтих практик буденного, включаючи усі його варіанти, винесені на орбіту постмодерного дискурсу суспільством споживання. Саме вони породжують нові стратегії проживання, пов'язані із відчуттям порожнечі та афектацією простору, що являє собою поверхню без глибини. Естетизована поверхня повсякденного світу засліплює міражем образів та пропозицій, що створюють ілюзію повноти та респектабельності. Автор послідовно підводить до висновку про те, що плюральність повсякденних практик породжує новий тип чуттєвості, концептуальним виявом якого є шизоаналіз.

Другий розділ «Переосмислення феномена буттєвості у постмодерністському дискурсі» складається з трьох підрозділів і присвячений осмисленню параметрів людської буттєвості, дослідження якої виходить за межі класичного логосу, що передбачає деканонізацію традиційних цінностей та орієнтацію на масову культуру.

У підрозділі 2.1 **«Скепсис як форма культурної саморефлексії»** відзначено, що будь-які рефлексії щодо статусу і вимірів культури та її подальшого розвитку повертають нас у простір скепсису і змушують у його координатах шукати відповідь на злободенні питання про деієрархізацію базових підстав культурної дійсності, її цінностей та прерогатив, руйнування культуротворчої предикативної основи. Аргументована автором термінологічна розмитість і суперечливість поняття скепсису дозволяє йому функціонувати в культурних текстах у розмаїтих ликах, як-от: іронія, цинізм, нігілізм, парадокс, гра, карнавал, маскарадність, бутафорія, балаган, тощо. Однак, постмодерністський зміст скепсису далеко не обмежується означеними підходами. Він проступає крізь «маски», «симулякри», наявний в актах трансгресії, деконструкції, шизоаналізу, усіх вимірах тілесного, відчутний у метамовних іграх та постісторичних візіях. Іронічний скепсис виводить на передній план експліцитне цитування «іншого», що позначене у Р. Барта поняттям «іронічного коду», який являє собою перспективу множинності цитувань. Дискурс, що побудований на принципі цитування, як вважає Р. Барт, має бути полівалентним. І якщо Р. Барт трактує код як «шлях смислотворення», то «подвійне кодування» Ч. Дженкса стверджує «радикальний еkleктизм», що поєднує різні форми і конфігурації, притаманні абсолютно різним стилям.

Відстежено, що скептичний дискурс У. Еко позначений поняттями «метамовної гри», «висловлювання у квадраті», іронії, а у Ф. Джеймісона поняттям пастишу, який виникає в силовому полі дроблення, фрагментації соціуму і постає як «біла пародія», у якої ампутовано будь-які сатиричні імпульси і навіть найменші відтінки смішного. Пастиш здатний затамувати ностальгійний поклик справжності і виявити новий контекст репрезентації сучасного досвіду, замаскувавши його патологічну симптоматику. У соціальну площину так само спроектована іронічна позиція Р. Рорті, котрий обґрунтовує концепцію «іронічного лібералізму». У М. Бланшо скепсис існує в ролі тієї незримой і забороненої сили, що прирікає на втрату всього і акумулює у собі досвід трансгресивної текстуальності, яка фіксує процес щезання людського.

У підрозділі 2.2 «Радикалізація гри у постмодерністських культурологічних пошуках» обґрунтовано культурні засади ігрової домінанти постмодернізму та виявлено її специфікацію. Доведено, що ігровий універсум поглинає собою усі інші форми буття, його головними характеристиками стають алюзійність, пародіювання, недомовленість, ремінісцентність, тонкі парафрази, ритмічні ідіоми, які не просто видозмінюють смислову платформу тексту, а перетворюють його у простір інтертекстуальної гри. Інтертекстуальність являє собою витончену гру інтерпретацій, тотожну грі гетерогенних культурних кодів (Р. Барт), що генетично споріднена із ніцшевською «веселою наукою» та «безкінечною герменевтикою» З. Фрейда. У зв'язку з цим відстежуємо еротизацію тексту та появу «тексту-задоволення» (Р. Барт).

У дослідженні також експліковано мотив «ідеальної гри» Ж. Дельоза, що являє собою «підсвідоме чистої думки» та «генеральну гру» світу Ж. Дерріда, що є наслідком його деконструктивізму, у контексті якого гра постає джерелом світу, а письмо — сценою гри, яка не знає завершення. Доведено, що з ігровою карнавальсько-меніппейною стихією споріднений трансгресивний досвід, що являє собою «театр жорстокості» і «вічне шаленство становлення» (Ж. Батай). «Гру меж і трансгресії» експлікує на поверхні постмодерністського дискурсу М. Фуко.

Аргументовано думку про те, що замішуючи людське буття, гра втрачає свої властивості, трансформуючись у власну подобу або ж симулякр буття. Для вивчення соціальних стратегій ідентифікації суб'єкта використовується поняття маски, яке найадекватніше передає ситуацію постмодерного світопочування і є виявом трансгресивного способу існування людини у суспільстві видовищ.

У підрозділі 2.3 «Імплозія культури у симулятивних вимірах постмодерну» обґрунтовано, що імплозія оприявнює себе за умови загостреного відчуття фіктивності довколишнього знакового простору, який давно втратив зв'язок з реальністю і нині породжує уявлення про тотальну симуляцію, яка стала загальним світовідчуттям сучасної епохи. Відстежено,

що у дослідженнях Г.-М. Маклюена та Ж. Бодрійяра імплізія постає як неklasичний тип естетичного сприймання, що виникає внаслідок трансляції культурних смислів через екранні артефакти. Екранна комунікація, яка розгортається з допомогою мультимедійних технологій, є активно включеною у процес культурного виробництва. Зосереджено увагу на тому, що постмодерне мистецтво небайдуже до змінених станів свідомості, до наркотиків і психоделічної культури. Символом інобуття у постмодерному мистецтві є дзеркало. Акцентовано увагу на тому, що культура постмодерну міфологізувала дзеркальну поверхню, трансформувавши її у поняття екрану, у зв'язку з чим нині у культурології утвердився термін екранна культура, що являє собою сукупність образів, створених за законами міфу.

Еклектично-мозаїчний культурний простір з його всезагальним релятивізмом та синкретизмом світовідчуття провокує появу поняття нової архаїки, вибудованої на ідеї циклічності, яка структурує міфологічну свідомість. Сучасний неоміфологічний вимір екранної культури центрований Еросом, лібідозною енергією якого насичена віртуальна реальність. Ця складна психотехногенна система активно експлуатує людську сенсоріку, пропонуючи як зовнішні подразники, так і можливі способи реагування на них.

Експліковано думку Ж. Бодрійяра про імплізивне насильство, яке породжене планетарною структурою знищення цілей, що обумовлене надмірним ущільненням соціального, перевантаженістю інформаційних і владних мереж та гіпертрофованим контролем.

Третій розділ «Трансформація досвіду суб'єктності у постмодерністській соціокультурній практиці» включає два підрозділи і присвячений висвітленню особистісних параметрів людської суб'єктивності, включеної у культурний процес.

У підрозділі **3.1 «Шизоїдна особистість» у проблемному полі культурології»** актуалізовано перверсивний досвід, описаний теоретиками постмодернізму М. Фуко, Ж. Дельозом та Ф. Гваттарі, що є не просто досвідом психічно хворої особи, а досвідом культури, яка вбачає у цій хворобі розгадку власної прихованої сутності. Акцентовано увагу на твердженні Ж. Дельоза та Ф. Гваттарі про «революційний шизофренічний потенціал», який здобувається шляхом визволення несвідомого від едіпального комплексу.

Доведено, що продуктом самовиробництва несвідомого стає безособова номадична сингулярність — вільний «шизоїд», що співіснує із подібними собі кочівниками і відтепер узаконює у пошуковому просторі мотив «культурного звихнення», завдяки чому стає можливою прогнозована шизоаналізом революція, яка у мистецтві реалізується шляхом проголошення Ф. Гваттарі ери «художника-оператора», який прокламує творчість, засновану на системі обмінів із соціальними потоками. Умотивовано тяжіння сучасного постмодерністського кінематографу до жанру кінопритчі, де в ролі головного

героя постає шизоіндивід, докінечно зруйнований і спустошений стихією життєвого безуму. Як приклад, творчість режисерів П. Гринуея, Д. Кроненберга, братів Е. і Л. Вачовські, П. Альмодовара, Т. Хекфорда, М. Скорцезе, Р. Фаєнца, М. Феррері та ін. У вимірах цього жанру шизофренію потрібно сприймати як художній прояв людської психіки, що перебуває в стані крайньої ірраціональності, яка оголює несвідоме.

Експліковано думку про те, що шизофренічне призначення літератури полягає в тому, щоб заставити мову розкрутитися, спонукаючи її до всіляких відхилень, відгалужень, скорочень, стрибків і розривів. У такому прочитанні література стає формою надриву мови, її нестабільності і навіть катаклізмів, внаслідок яких наростає відчуття того, що рвуться часові зв'язки, замінюючись просторовими скріпами і що кінечне стає безкінечним і навпаки. Стверджено, що більшість письменників, які нині репрезентують постмодернізм у літературі (У. Еко, Г. Грасс, М. ундера, М. Павич, Д. Фаулз, К. Рансмайр, П. Зюскінд, П. Коельо, Д. Апдайк, І. Кальвіно та ін.), так чи інакше експлуатують мотиви безумства і кінечності. Шизофренізуючи своє письмо, вони вдаються до частих повторів окремих фраз чи фрагментів поведінки, цитатної мозаїки, творення чударнацьких асоціацій тощо.

У дисертації доведено, що «шизофренічне мистецтво», створюючи образні фантоми, галюциногенні образи, які пройшли через стадію декорпорації і фрагментації, пропонує репресивні, ілюзорні види репрезентації.

У підрозділі 3.2 «Проблема втрати особистісної цілісності: розколоте, фрагментарне та серійне «Я» акцентовано увагу на тому, що серед усіх загальнотеоретичних «метанаративних» проблем філософії проблема суб'єкта залишається чи не найважливішою. Проголосивши смерть класичного суб'єкта у його логоцентричних та елітарно-романтичних інтерпретаціях, постмодернізм водночас стає відправним пунктом народження нової суб'єктивності. Її становлення пов'язане передусім із появою постструктуралізму, що позбавляє свідомість основ очевидності, самодостатності та самооправдання і скеровує філософську рефлексію до неусвідомлюваних сфер, до підсвідомих структур життя, психіки, мови, влади, міфу чи тексту, у ролі якого постає культура, історія, мислення та ін. Уламки традицій та міфологем покладаються в основу «деконструктивно-конструктивних» процедур з поняттями в «археології знання» М. Фуко та «граматології» Ж. Дерріда.

Констатуючи парадигмальний поворот в інтерпретації поняття суб'єктивності, некласична філософія виводить на передній план деперсоніфіковану презентацію культурних смислів, відповідно до якої суб'єктивність розчиняється в семіотичному просторі мови. Відстежено, що сформульована Ж. Дерріда мета зруйнувати ту герметичну перепону, яка утримує питання про письмо під опікою психоаналізу, була частково реалізована структурним психоаналізом Ж. Лакана, зокрема його вербальною

артикуляцією несвідомого. На цій основі і формується експлікована постмодернізмом ідея смерті суб'єкта. Доведено, що лаканівське вчення про структуру людської психіки постає у ще більше біологізованому варіанті у Ю. Кристевої, яка проголошує джерелом смислу тіло, а соматичні процеси такими, що існують за аналогією з текстом.

Акцентовано увагу на тому, що деррідіанська процедура деконструкції ствердила модель децентрованого суб'єкта, котрий виявляє себе як «розумова конструкція», або як «маска», «фікція» чи «релікт минулого». Обґрунтовано, що втрата центру обумовлює те, що все стає дискурсом, тобто системою, у якій вихідне чи трансцендентальне означуване поза системою розрізень ніколи не існує. А відсутність трансцендентального означуваного розширює поле і гру означування до нескінченності. Не можна не зауважити і того, що гра із означуваними у постмодерністській практиці завершилася експансією означуваних і граничним розширенням сфери їхнього впливу. Внаслідок цього маємо тотальний диктат мови, що проявляється у семіотизації культури, котра перетворюється у специфічну субсистему лінгвістичних знаків. Відзначено, що моделі децентрованого суб'єкта, експліковані у дослідженнях З. Баумана, Ж. Дерріда, Р. Рорті, Ю. Кристевої, Р. Барта, М. Фуко, Ж.-Ф. Ліотара та ін., є не так спробою подолання логоцетризму, як «розхитуванням» його основ. Невипадково культурний простір постмодерну позначений крахом суб'єктивності, розсіяної у лабіринті мовних прогалін, а творчість нагадує виробництво, де з готових деталей монтується текст, який, нейтралізуючи суб'єкта, нічого не демонструє. Суб'єкт не є бездонним джерелом смислів, якими сповнений текст, а тільки фігурою, з допомогою якого маркується спосіб поширення смислу.

ВИСНОВКИ

1. Обґрунтовано, що постмодернізм являє собою не лише постулювання нівеляції буття, деонтологізації, але й рефлексію нових плінних форм буттєвості. Прихований онтологічний потенціал постмодернізму виражено через концепти повсякденності, гри, скепсису, дифузії, імплузії культури, шизофренізації мови, що дозволяє говорити про збереження елементів модерну у складі постмодерну. Зазначене дає можливість накреслити шляхи подолання ентропії, завдяки культурологічному аналізу.

2. Доведено, що процес деонтологізації як поступової втрати буття є наслідком тотальної текстуалізації реальності. Проведено думку про те, що деконструктивістська робота із текстами є виразною атакою на «метафізику присутності», на протипагу якій формується «плюрально» онтологія, представлена концептами «складки» (Ж. Дельоз), «сліду» (Ж. Дерріда), «симулякра» (Ж. Бодрійяр) та ін. Деонтологізований світ проаналізовано в

іпостасях пустелі Реального, ери порожнечі, травматичної дійсності, трансгресивної реальності, ефекту реальності, що породжені фундаментальним положенням постмодерністської філософії про світ як текст, шляхом інтерпретації якого генерується смислова множинність культури. Аргументовано, що естетизація повсякденності є стратегією, пов'язаною з її інтегруванням в постмодерністському просторі. Внаслідок тотального взаємопроникнення соціокультурних реалій та розмаїтих практик буденного відбувається фундаментальна мутація предметного світу, який стає глянцевою рекламною картинкою або мертвим зліпком товарної форми, а вилучені зі сфери суб'єкта та вписані у контекст товарного обміну почуття фігурують як «інтенсивності» (Ж.-Ф. Ліотар).

3. Експліковано думку про те, що скепсис є формою культурної саморефлексії та своєрідним компенсаторним механізмом функціонування культурного світу. Його множинність і розмаїття являє себе і в модифікованих формах іронії, цинізму, нігілізму, парадоксальності, самопародії, пастишу, карнавалізації, маскарадності, бутафорії тощо. Скепсис допомагає виявити радикальні розриви у сфері смислу та зберегти малі наративи повсякденності в умовах деонтологізованого світу.

4. Обґрунтовано місце та роль гри у постмодерному дискурсі. Доведено, що вона постає стратегією існування культурного світу, вибудованого на платформі культурно-мовного плюралізму та цінносно-смислового релятивізму. В ігровому контексті постмодернізму значної актуалізації набуває трансгресивний досвід, споріднений із карнавальсько-меніппейною стихією. Аргументовано думку про те, що способом реалізації трансгресії є маска як гібридно-цитатний колажний образ, що репрезентує фрагментований дискурс розірваного, відчуженого і абсурдного світу.

5. Відстежено думку про те, що імплізія концептуалізує вимір екранної культури, породжуючи особливий вид насильства, яке отримало назву імплізивного (Ж. Бодрійяр). Екранна культура активно експлуатує людську сенсорику, викликаючи гаптичні переживання, які констатують наявність тілесності як певного організаційного принципу культури. Реципієнт сучасної культури неодмінно потрапляє в естетико-культурну пастку імплізії, що породжує гаптичне світовідчуття, продукуючи стратегію підміни, імітації, симуляції. Імплізія до непізнаваності трансформує звичні соціальні зв'язки, забезпечуючи тріумф знакової культури.

6. Проаналізовано клінічні концепти особистості, які відсилають до перверсивного досвіду, актуалізованого у постмодерністській площині М. Фуко, Ж. Дельозом та Ф. Гваттарі, що є не просто досвідом психічно хворої особи, а досвідом культури, яка вбачає у цій хворобі розгадку власної прихованої сутності. Постмодернізм фіксує індустріальне відчуження сексуальності, перенесеної на масове капіталістичне виробництво («машина

бажань»), віртуалізацію бажання і послідовне втілення стратегії стирання з тіла ознак статі, підміну справжнього тіла тілом-протезом, тілом без органів. Шизофренія постала способом подолання «машини бажань» через прорив суб'єкта (номада) за межі «конвейера» у простір власної самості, вираженої в психоделічних мистецьких практиках. Обґрунтовано тезу про те, що культурологічні пошуки постмодерну центровані тілесними практиками, які обумовили «розчинення» суб'єкта в актах чуттєвості, у проявах сексуальності та викликали інтерес до патології. Людське тіло у постмодернізмі уподібнюється до лаканівського мовного потоку, у якому вирує енергія позасвідомого. Криючись у знаково-символічних структурах, в неусвідомлюваних кодах і стереотипах, ця енергія руйнує структурованість культурного буття шляхом модифікації його форм. Уподібнена до тексту, людина втрачає свою сутність — вона стає знаком, множинністю Я-текстів, розпорошених на поверхні культурного дискурсу. Доведено, що у просторі постмодерну будь-яка ідентичність стає можливою за умов проникнення крізь призму семіотичної оболонки («хори») в тіло як в ядро самості.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Статті у наукових фахових виданнях України

1. Сухина О. В. Трансгресивні виміри соціокультурної буттєвості: апологія маски / О. В. Сухина // Актуальні проблеми історії, теорії та практики художньої культури : зб. наук. праць. — К. : Міленіум, 2013. — Вип. XXXI. — С. 80–88.
2. Сухина О. В. Культурологічні інтенції лаканівської психоаналітичної концепції суб'єкта / О. В. Сухина // Культура і сучасність : альманах. — К. : Міленіум, 2014. — № 2. — С. 54–59.
3. Сухина О. В. Імплозія культури у симулятивних вимірах постмодерну / О. В. Сухина // Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв. — К. : Міленіум, 2014. — С.63–68.
4. Сухина О. В. «Клінічні» стратегії особистості у проблемному полі шизоаналізу мистецтва / О. В. Сухина // Міжнародний вісник: Культурологія. Філологія. Музикознавство. — К. : Міленіум, 2014. — С. 124–130.

Стаття у науковому періодичному іноземному виданні

5. Sukhina O. Wie Skepsis der Kulturellen Selbstreflexion / O. Sukhina // Wissenschaft. Europa : Wissenschaftliche Publikationen Geisteswissenschaft. — 2013. — August. — S. 11–13.

Тези доповідей у збірниках матеріалів конференцій

6. Сухина О. В. Чуттєвість як метанаратив постмодерного філософування / О. В. Сухина // Культурологія та соціальні комунікації: інноваційні стратегії розвитку : матеріали Міжн. наук. конф., м. Харків, 22–23 листопада 2012 р. / відп. за вип. Н. М. Кушнарєнко. — Х. : ХДАК, 2012. — С. 86–88.

7. Сухина О. В. Постмодерн як феномен сучасної культури / О. В. Сухина // Сучасні проблеми гуманітаристики: світоглядні пошуки, комунікативні та педагогічні стратегії : зб. матеріалів II Всеукр. наук.-практ. конф., м. Рівне, 6 грудня 2012 р. — Рівне : РІ КУП НАН України, 2012. — С. 96–98.

8. Сухина О. В. Карнавал як форма соціокультурного пограниччя / О. В. Сухина // Сучасні соціокультурні та політичні процеси в Україні : зб. матеріалів Наук.-теорет. конф., присвяч. пам'яті видатного українського вченого, д-ра філос. н., проф. О. М. Семашка, м. Київ, 11–12 квітня 2013 р. — К. : НАКККіМ, 2013. — С. 55–57.

9. Сухина О. В. Трансформація освітніх стратегій у постмодерному дискурсі / О. В. Сухина // Якість вищої освіти: українська національна система та європейські практики : зб. матеріалів наук.-теорет. конф., м. Київ, 21–22 березня 2013 р. — К. : НАКККіМ, 2013. — С. 233–235.

10. Сухина О. В. Диалогика модерна и постмодерна в современном культурологическом дискурсе / О. В. Сухина // Личность в пространстве культуры: материалы Четвертого Российского культурологического конгресса с международным участием, 29–31 октября 2013 г., Санкт-Петербург, — [Електронний ресурс]. — Режим доступа: http://culturalnet.ru/main/congress_search.

11. Сухина О. В. Т. Шевченко у контексті постмодерних трансформацій культурного світу / О. В. Сухина // Феномен Тараса Шевченка: лінгвістичний, історичний і мистецтвознавчий аспекти : зб. матеріалів наук.-практ. конф., присвяч. 200-літтю від дня народження Тараса Шевченка, м. Київ, 27–28 лютого 2014 р. — К. : НАКККіМ, 2014. — С. 151–152.

12. Сухина О. В. Комунікативна віртуалізація у постмодерних модифікаціях соціокультурного простору / О. В. Сухина // Документ, мова, соціум: теорія та практика : матеріали II Міжнар. наук.-практ. конф., м. Київ, 10–11 квітня 2014 р. — К. : НАКККіМ, 2014. — С. 116–117.

АНОТАЦІЯ

Сухина О. В. Рефлексія людської буттєвості у постмодерній культурі. — Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата культурології (доктора філософії) за спеціальністю 26.00.01 — теорія та історія культури. — Національна академія керівних кадрів культури і мистецтв. — Київ, 2017.

Дисертація присвячена дослідженню рефлексії людської буттєвості у постмодерній культурі. Доведено, що постмодерн є не тільки плюралістичним концептом культури, спроектованим у вимір постнекласичного філософування, а й новим періодом у її розвитку і новою художньою системою, яка фіксує сприйняття світу як хаосу та абсурду, полишеному на відкуп свавільної гри обставин та випадковостей і є формою бунтарства. Формами рефлексії сучасного стану культури постають скепсис, іронія, текстуальність, які спроможні не тільки описати ситуацію культури постмодерну, але й обумовлюють розширення концептуальної бази культурологічного дискурсу в цілому, побудованого на принципах плюралізму, децентрації та еkleктизму. Позасвідомі мовні структури, до яких апелює постмодернізм, продукують безособове розуміння буттєвої реальності як єдиного безкінечного тексту. Гіпертекстуальність культурного простору утверджує літературний дискурс мовних ігор автора з текстом й у проблемному полі зміщеності традиційних норм фундує іронічно-ігровий ціннісний плюралізм.

Ключові слова: постмодерна культура, рефлексія людської буттєвості, імплізія культури, естетизація повсякденності, скепсис, гра, шизоаналіз.

АННОТАЦИЯ

Сухина О. В. Рефлексия человеческого бытия в постмодерной культуре. — Квалификационный научный труд на правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата культуролога по специальности 26.00.01 — теория и история культуры. — Национальная академия руководящих кадров культуры и искусств. — Киев, 2017.

Диссертация посвящена исследованию рефлексии человеческого бытия в постмодерной культуре. Доказано, что постмодерн является не только плюралистичным концептом культуры, спроектированным в измерение постнекласичного философствования, но и новым периодом в ее развитии и новой художественной системой, которая фиксирует восприятие мира как хаоса и абсурда, оставленного на откуп своевольной игры обстоятельств и случайностей, и является формой эстетического бунтарства. Формами рефлексии современного состояния культуры являются скепсис, ирония,

текстуальность, которые в состоянии не только описать ситуацию культуры постмодерна, но и обуславливают расширение концептуальной базы культурологического дискурса в целом, построенного на принципах плюрализма, децентрации и эклектизма. Подсознательные языковые структуры, к которым апеллирует постмодернизм, продуцируют безличное понимание бытийной реальности как единственного бесконечного текста. Гипертекстуальность культурного пространства утверждает литературный дискурс языковых игр автора с текстом и в проблемном поле нестабильности традиционных норм продуцирует иронично-игровой ценностный плюрализм.

Ключевые слова: постмодерная культура, рефлексия человеческой бытийственности, имплозия культуры, эстетизация повседневности, скепсис, игра, шизоанализ.

SUMMARY

Sukhyna O. V. Reflexion of Human Existence in the Postmodern Culture. — The thesis is a qualifying scientific work with manuscript copyright.

A thesis for the scholarly degree of the Candidate of Culture in speciality 26.00.01. — Theory and History of Culture. — National Academy of Managerial Staff of Culture and Arts. — Kyiv, 2017.

The thesis is dedicated to studying reflection of human existence in the postmodern culture focused on sensitive dimension and structure of such category resource which segments peculiarities of crossing philosophic, culturological, aesthetic, art and literature history fields of humanitaristics. It has been proved that postmodern is not only a pluralistic cultural concept projected into the dimension of postnonclassical philosophy but also a new period in its development and the new art and aesthetic system perceiving the world as chaos and absurd abandoned and given away to the wilful game of circumstances and coincidences which is an expression of aesthetic rebellion. Forms of reflection of the current condition of culture include scepticism, irony, textuality which not only are able to describe the situation of the postmodern culture but also provide for expansion of the general conceptual bases of culturological discourse build on principles of pluralism, decentralisation and eclecticism.

The thesis reveals the space of total interpenetration of aesthetics and various existence practices, including all alternatives transferred to the orbit of postmodern discourse by the consumers' society. Through the prism of ideas of B. Waldenfels commonness is contemplated as the dynamic sphere being in the process of creation and innovation which makes its own way by means of deviation, departing from rules and new definitions. As a result, aestheticisation of commonness is represented as the general cultural tendency of postmodern.

Unconscious language structures which postmodernism appeals to produce impersonal understanding of existence reality as single endless text. It provides for decentralisation of culturological search, bringing to the foreground the problems which used to be treated as subsidiary and peripheral ones. Hypertextuality of the cultural space creates the literature discourse of author's language games with the text and establishes ironic gaming pluralism in the problematic field of displacing the traditional framework. The thesis finds presence of transgressive nihilism, which a symptom of crisis of the postmodern epoch resulting in deontology of the cultural world existing in images of the desert of the Reality, era of emptiness, traumatic reality, transgressive reality, effect of reality etc.

The thesis presents the sceptic codification of the world in the form of the "ironic code" of R. Barthes, "double coding" of Ch. Jencks, "metanarratives", "wearing a mask" and "pastiche" of F. Jameson, "metalanguage game" of U. Eco, "liberal ironism" of R. Rorty, self-parodying of I. Hassan, playing with sociality signs beyond sociality of M. Blanchot. They help to detect radical breaks in the sphere of sense and describe current social and cultural changes from the new positions. Appearing in different images and faces, scepticism has become the framework within which new forms and ways of human self-reflection are searched for during the epoch of postmodern.

The thesis asserts the game in the status of the strategy of existence of the cultural world built on the platform of the cultural language pluralism and value and sense relativism. It proves that the gaming universum absorbs all other forms of being, its main characteristics becoming allusion, parodying, understatement, reminiscence, delicate paraphrases, rhythmic idioms which not only change the sematic platform of the text, but also turn it into the area of the intertextual game. Intertextuality is a sophisticated game of interpretations equivalent to the game of heterogenic cultural codes (R. Barthes) which is genetically related to the Nietzsche's "gay science" and S. Freud's "endless hermeutics". In connection with that we see erotisation of the text and appearance of "pleasure of the text" (R. Barthes). The research also asserts the motive of the "ideal game" of G. Deleuze which is "unconscious of pure thought" and the "general game" of the world of J. Derrida resulting from its deconstructivism within the framework of which the game is the source of the world, and writing is a stage of the endless game. The thesis gives reasons for the fact that when the game replaces existence, it loses its features and transforms into its own imitation or simulacrum of existence.

It is proved that implosion of culture is a special type of mental outlook confirming neomythologisation of the world by means of screen culture resulting in reality being replaced with the virtual simulacrum. Postreality which suggests survival among the wrecks of culture displaces the agonising reality by means of simulation. Excessive compression of the social, regulation of the system and pressure over informational and authorities networks as well as hypertrophied control

entail implosive violence which transforms ordinary social connections beyond recognition and provides for triumph of sign culture.

It is proved that explication of any subjectivity in the postmodern space is associated with wilfulness of the unconscious cultural, loss of the centre, game of imagination which turns into the law of pulsing will, the process of distinguishing between signs and sign structures. Therefore, any identity gets impossible making final identification impossible as well.

Key words: postmodern culture, reflection of human existence, implosion of culture, aestheticisation of commonness, scepticism, game, psychoanalysis.

Підписано до друку 03.03.17. Формат 60x84 ¹/₁₆. Папір др. апарат.
Друк офсетний. Облік.-вид арк. 0,9. Зам. 27. Тираж 100.

Видавець і виготовлювач
Друкарня Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв
Адреса: 01015, Київ-15, вул. Лаврська, 9
Свідоцтво про внесення до Державного реєстру суб'єктів
видавничої справи ДК № 2544 від 27.06.2006.